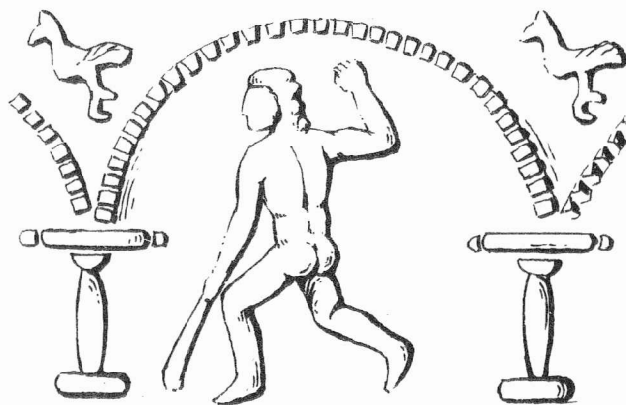

*Archeologický ústav Československé akademie věd
pobočka v Brně*

Přehled výzkumů

1958

Brno 1958

PD 1520/1958

14014/60

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1958

Vydává : Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Stalinovy sady 19/23.

Odpovědný redaktor : dr Josef Poulík.

Výkonný redaktor : dr Bohuslav Klíma.

Redaktoři : dr Anna Medunová, dr Karel Tihelka.

Překlady : prom.hist.R.Tichý.

Kresby : B.Mašpárková, J.Jaša, M.Kuda.

Na titulní stránce : Figurální výzdoba terry sigillaty
ze sídliště u Mušova.

Vydáno jako rukopis - 300 kusů - neprodejné.

Nález skladu železných nástrojů na hradišti
" Pohansku " u Nejdku.

Boris Novotný

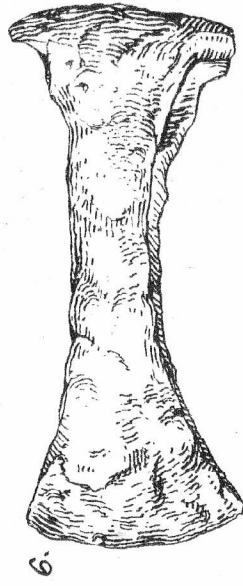
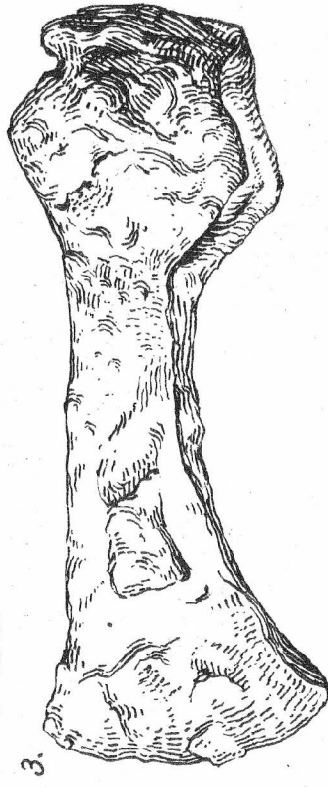
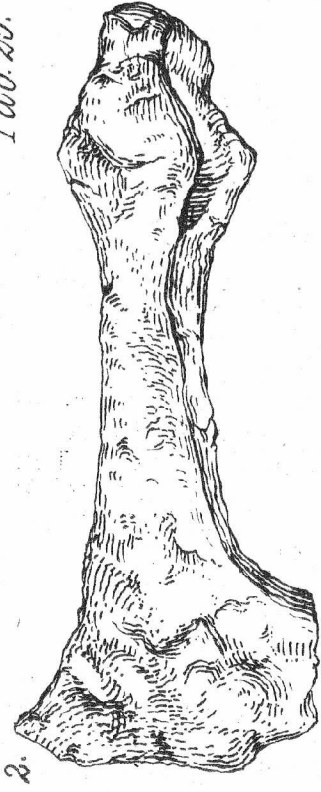
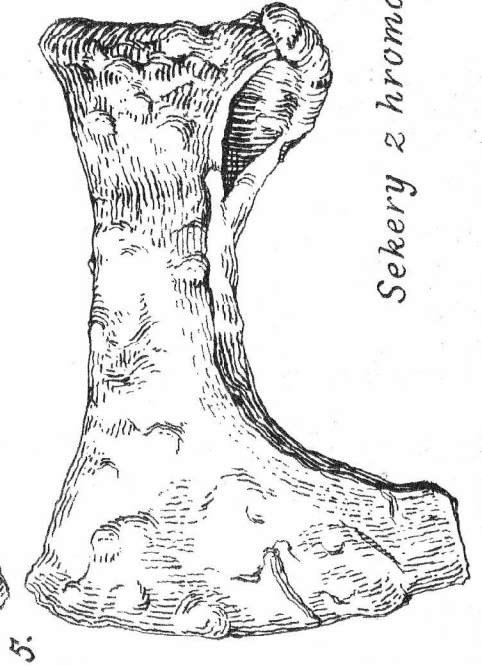
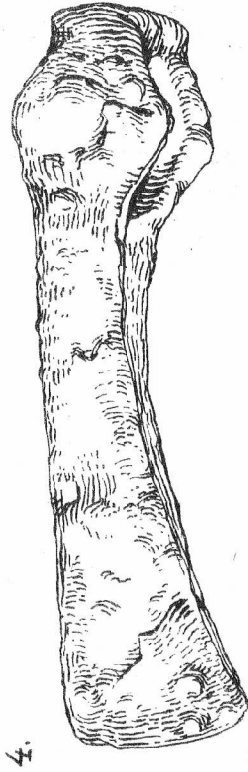
V měsíci září byl prováděn záchranný výzkum na slovanském hradišti " Pohansku " u obce Nejdku, okr. Břeclav. /Přehled výzkumů 1957/. Dělníci státních lesů vyhloubili podél toku Dyje v severní části řekou narušeného hradiště dvě souběžné sondy. Z vyházené hlíny navršili v prostoru mezi sondami protizáplavový násep. Pracovníci ústavu ve spolupráci s hajným J. Žaludkem zjistili v těchto odkryvech několik pravěkých objektů, z nichž nejvýznamnějším byla slovanská polozemnice s rozvaleným krbem a skladem železářských výrobků. Pro navršený násep nemohla být zjištěna severovýchodní strana objektu. Vzhled loňského roku odkrytých slovanských polozemnic dovoluje však usoudit, že i tato byla přibližně čtvercovitého půdorysu. Pod 40 cm vrstvou humusu byl objekt zahlouben ještě asi 15 cm do hlinitopísčité půdy. U středu a převážně v jihovýchodní části polozemnice ležely kameny rozvaleného krbu. Výše ležící odstranili již dělníci lesní správy. Přibližně u středu v zahloubené části obydlí ležel mezi kameny sklad železných nástrojů a výrobků.

Nález obsahoval tyto předměty: Sekyru-bradatici s tupými, trojúhelnými laloky u kulatého násadního otvoru a velmi krátkým týlem /1/. Zlomek zadní části sekyrky s podobnými, ještě širšími laloky u okrouhlého otvoru a delším týlem. Stínlou sekyrku-bradatici s velmi širokými, tupě zahrocenými ostny u kulatého otvoru a krátkým týlem. Její ostří je obloukovitě zdviženo /2/. Těžší sekyru s tupými, širokými ostny u okrouhlého otvoru a oboustranně zesíleným týlem. Sekyra má obloukové ostří. /3/. Pádnou lehčí sekerku s málo vytaženými ostny a dolů skloněným, úzkým, obloukovým ostřím. Týl je oboustranně zesílen. /4/. Sekeru- širočinu s trojúhelným násadním otvorem a více dolů jak nahoru vytaženým opěrným týlem /5/. Počet sekerok uzavírá jedna menší, se souměrně nahoru a dolů vytaženým opěrným týlem. Sekerka má kulatý násadní otvor, sploštělý se zadní strany. Obloukové ostří je protaženo více dolů, jak nahoru /6/.

Pohromadě se sekerkami ležely tyto zemědělské nástroje: Větší asymetrická radlice s přesahující zaostřenou pravou stranou lopatky. Levý okraj je souběžný s tulejkou /7/. Skoro stejně veliká radlice. Levá strana lopatky s tulejí je souběžná, poněkud přesahující pravá zaostřená strana má odlomenu horní část lopatky. Pravá tulejka je delší než levá /8/. Menší radlice s přesahujícím ztluštělým levým okrajem lopatky. Poněkud přesahující pravá strana s ostřím je v horní části odlomena /9/. Poslední malá radlice má odlomenu pravou tulej. Levý okraj lopatky je pod tulejí odsazen, pravá strana výrazně přesahuje /10/. Další zemědělský nástroj, těžké krojidlo má jednostranný list s obloukovým ostřím, které není vychýleno z osy nástroje. Držadlo k upevnění má obdélný profil /11/. Ze zlomku srpu je zachován trn a dolní část tupouhle vychýleného oblouku ostří /12/.

Hromadný sklad obsahoval mimo některé typy výše uvedených sekerok ještě některé nástroje k opracování dřeva. Úzký poříz má odlomen jeden z postranních trnů, které byly zapuštěny do dřevěných držadel, jak ukazují dochované stopy dřeva. Zešíkmená funkční plocha nástroje má zaostřenou hranu /13/. Lžicovitý dlabací nástroj,

Tab. 25.

Nejdek ~ hradiště Pohansko

Sekery z hromadného nálezu železných předmětů. ~ 3/4 skut. vel. -BK-

patrně dláto na dřevo/14/. Tyčinkový nástroj s odlomeným funkčním koncem. Na opačném konci jsou patrné stopy uderů/15/.

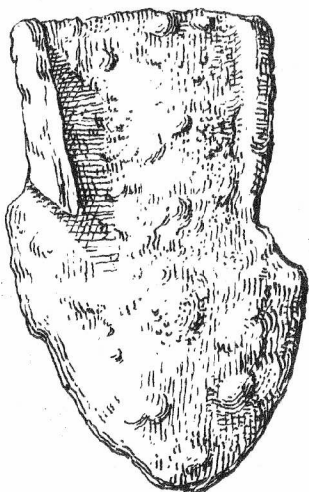
Hromadný nález obsahoval dále držadlo vědra na koncích se zahrocenými háčky na nichž visí dvě jednoduchá okutí nádoby/16/. Vedle malého nožíku/17/. jsme našli třmen tvaru oblouku s kulatým otvorem v obdélném závěsu. Dolní část oblouku je rozšířena a ukončena širokou, ve střední části poněkud dolů vytlačenou stupačkou/18/. Depot obsahoval 21 kusů celých t.zv. hřiven/dlouhých 24,5 až 33 cm/ a 5 zlomků dalších kusů/19/. Nález uzavírá 6 zlomků pásových obrouček, zřejmě k okutí dřevěných vědérek.

Sklad odkrytý v zahloubené části obydlí na hradišti "Pohansku" u Nejdku, rozmožuje počet doposud známých hromadných nálezů slovanského zemědělského nářadí a jiných výrobků ze železa. Pro poznání způsobu orby je závažný znovu doložený společný výskyt krojídla určeného k trhání vykloučené půdy /jako ku příkladu u nálezu z Gajar/, spolu se čtyřmi radlicemi. Asymetrické lopatky všech mají ostří na pravé straně. Za důkaz jejich používání nutno považovat poškození pravého okraje a zejména nejvíce namáhavé horní části pravé strany lopatek. Odlomením nebo obroušením při orbě jsou poškozeny rovněž lopatky radlic nalezených v Gajarech, Záhlincích, Čechůvkách, Devíně a Ivanovicích na Hané/. Vyobrazeny u J. Eisnera, Základy kovářství v době hradištní v Československu, Slavia Antiqua 1948, obr 3,4. M.Beranová, Počátky pluhu na československém území, AR 1958, 3, obr. 123/. Také tyto radlice podle mého mínění nutno považovat za pravostranné ale použitím deformativní.

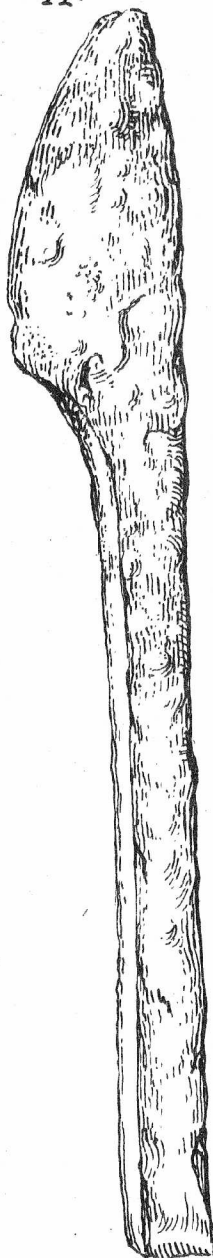
Mimo zemědělské nářadí jsou v nejdeckém nálezu zastoupeny rovněž nástroje ku obrábění dřeva, jako sekera-širočina, poříz a dláto. Ostatní sekerky byly převážně zbraněmi. Významnou složku nálezu tvoří další hromadný výskyt t.zv.hřiven, které se od sebe liší jak rozměry, tak váhou. Tyto polotovary železa sloužily patrně nejen k dalšímu zpracování /způsob výroby plátování železa/, ale i jako druh platidla ve směnném obchodě tehdejší společnosti.

Sklad železných výrobků nalezený na hradišti "Pohansku" u Nejdku bude možno plně zhodnotit teprve v souvislosti s ostatními nálezy /keramikou, žernovy a j./ a s výzkumem získanými poznatky/ způsob stavby valů, chat atp./.

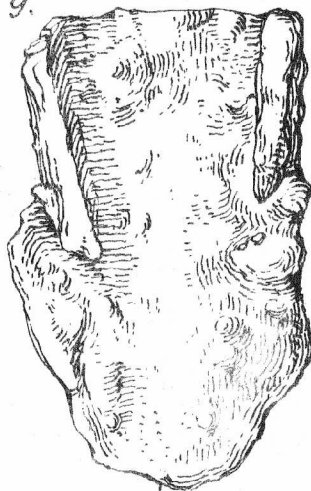
10.

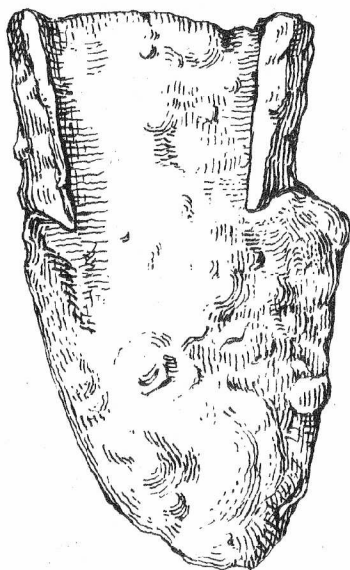
11.

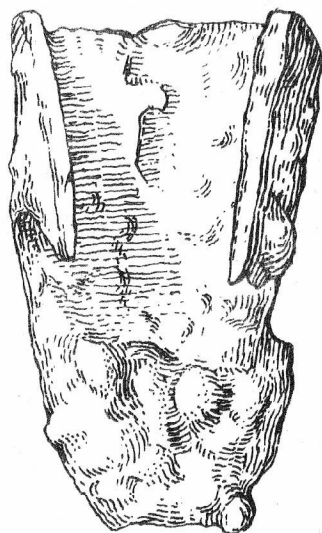
9.

7.

8.

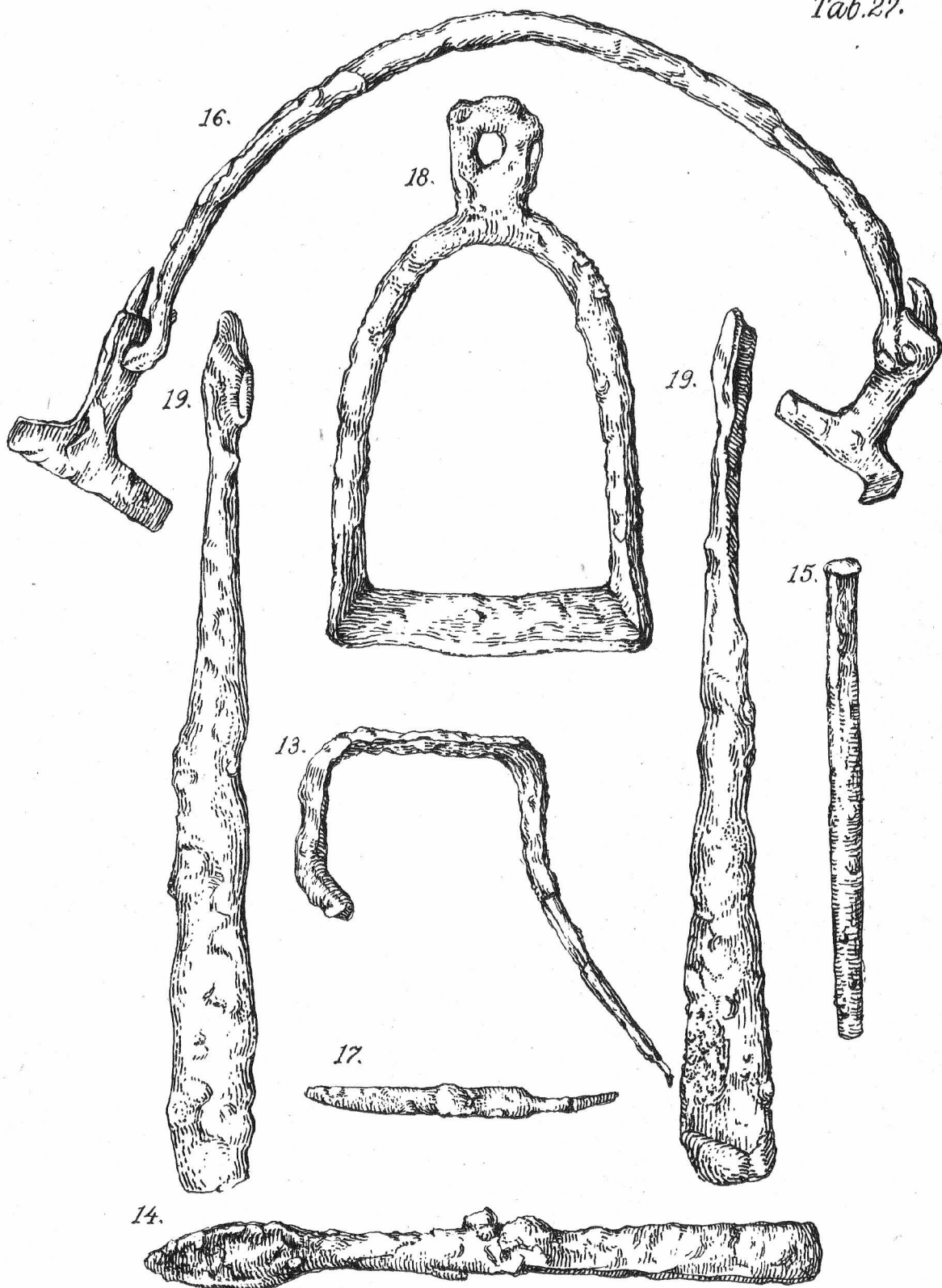
12.

Nejdek - hradiště Pohansko

Zemědělské nářadí z hromadného nálezu železných předmětů. ~ 1/2 skut. vel.

Ein Hortfund eiserner Gegenstände aus der Burgstätte "Pohansko"
bei Nejdeč. Bei der Bergungsgrabung, die auf dem slawischen
Burgwall "Pohansko" bei Nejdeč durchgeführt wurde, deckte man in
dem vertieften Teil einer Hütte /Zemljanka/ zwischen den destruierten
Steinen eines Feuerherdes einen Hortfund ab. Sein Inhalt stellte
folgende Gegenstände vor: 6 Hacken von verschiedenen Formen
und das Bruchstück einer weiteren /Abb.1-6/, 4 Pflugeisen /Abb.7-10/,
1 Pflugmesser /Abb.11/ und das Fragment einer Sichel /Abb.12/.
Weiter fand man 1 Schneidmesser /Abb.13/, einen löffelartigen
Hohlmeissel, wahrscheinlich zur Holzverarbeitung /Abb.14/, weiter
ein stiftförmiges Werkzeug mit abgebrochenem Funktionsende /Abb.
15/, den Henkel eines Eimers mit Beschlägen für ein hölzernes
Gefäss /Abb.16/. Dieser Hortfund enthielt noch einen Steigbügel in
Bogenform /Abb.18/, 21 Stück sog. Barron, und 5 Bruchstücke weiterer
Barren /Abb.19/. Den Fund beschliessen 6 Bruchstücke von Reifen,
scheinbar zum Beschlagen von hölzernen Eimern. Das Depot vermehrt
die Zahl der bisher bekannten Hortfunde von Erzeugnissen slawischer
Schmiede. Zur Erkenntnis über die Art des Pflügens ist von
neuem das Vorkommen des Pflugmessers wichtig, das zum Reissen des
gerodeten Bodens, zusammen mit vier Hakenpflügen /ähnlich wie in
Gajary in der Slowakei/, diente. Die asymmetrischen Schaufeln der
Pflugscharen haben die Schneide auf der rechten Seite. Als Beweis
ihrer Benutzung ist es notwendig die Beschädigung des rechten
Randes und des ebenfalls besonders stark angestregten oberen Teiles
der rechten Schaufelseite, in Betracht zu ziehen. Die Pflugscharen
z.B. aus Gajary, Záhlinice, Čechůvky, Devín und Ivanovice n.H.
/Abgebildet bei J.Eisner, Základy kovářství v době hradištní v
Československu, Slavia Antiqua 1948, Abb.3,4; M.Beranová, Počátky
pluhu na československém uzemí, AR 1958, 3, Abb.123/, sind beim
Pflügen abgebrochen und abgeschliffen worden. Auch diese Pflug-
scharen kann man, nach meiner Meinung, als rechtseitige betrachten,
jedoch durch ihre Benützung deformiert. Ausser Erzeugnissen von
landwirtschaftlichen Geräten sind im Hortfund aus Nejdeč ebenfalls
Werkzeuge, die zur Holzbearbeitung dienten, wie Breitaxt, Schnei-
demesser und Meissel, vertreten. Die anderen Äxte waren überwiegend
Waffen. Einen wichtigen Fundbestand bildete die grössere Anzahl der
sog. Barron, die sich durch ihre Ausmasse und Gewicht voneinander
unterscheiden. Diese eisernen Halbfabrikate dienten nicht nur zur
weiteren Verarbeitung, sondern auch als eine Art von Zahlungsmittel im
Tauschgeschäft der damaligen Gesellschaft. Den Hortfund der Eisen-
erzeugnisse der mittleren Burgwallzeit aus Nejdeč, werden wir erst
im Zusammenhange mit anderen Funden /Keramik, Mühlsteine u.a./ und
mit weiteren Erkenntnissen /die Bauart des Walles, der Hütten u.ä./,
vollkommen beurteilen können.

Nejdek – hradiště Pohansko

Železné předměty z hromadného nálezu. 1/2 sk. vel.